-Leve hele livet- metoder, verktøy og prosessledelse
KS Vestfold og Telemark
Samling Porsgrunn 8. sept. 2020

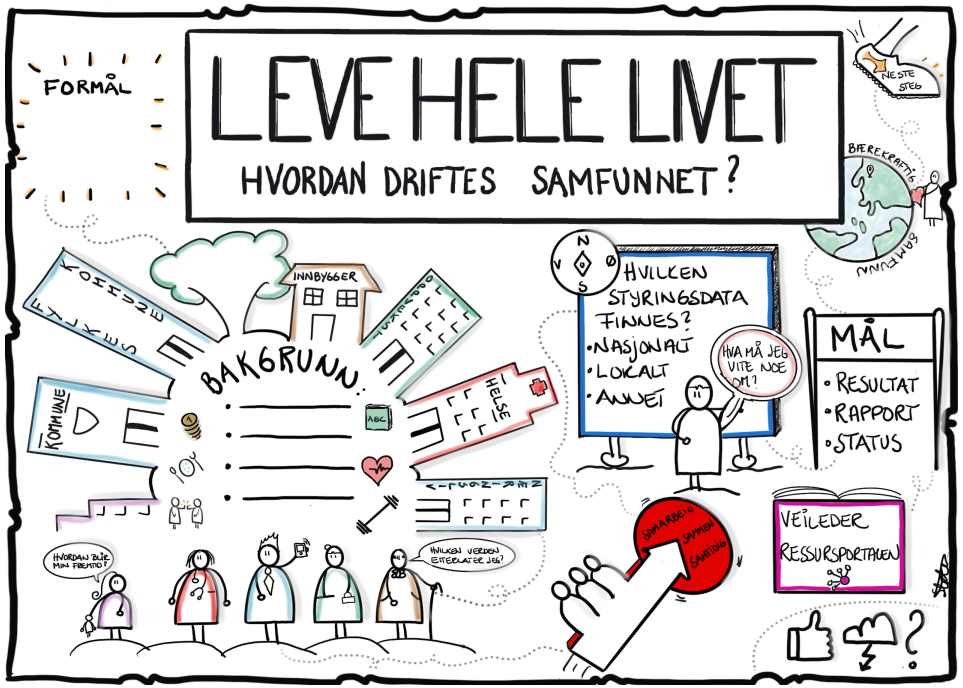

KS-Konsulent v/ Geir Johan Hansen

KS KONSULENT

-Historien om.....

mai 2019

sept. 2019

nov. 2019

jan. 2020

mars 2020

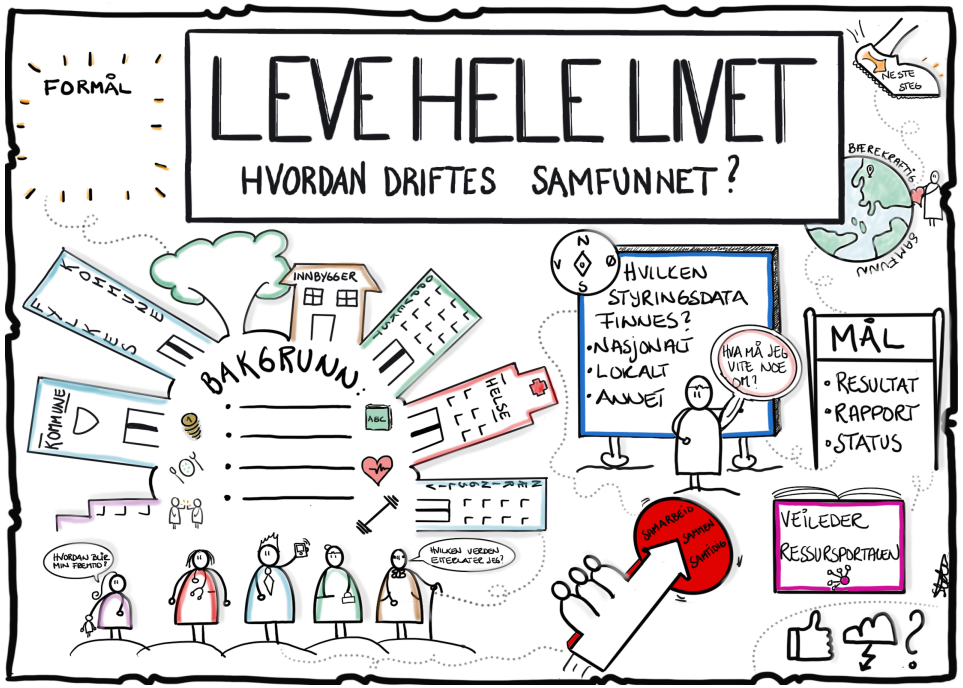

KS KONSULENT

Du løser det ikke alene.....

Eller: «You never walk alone.....».

KS KONSULENT

Mål og resultat for arbeidet

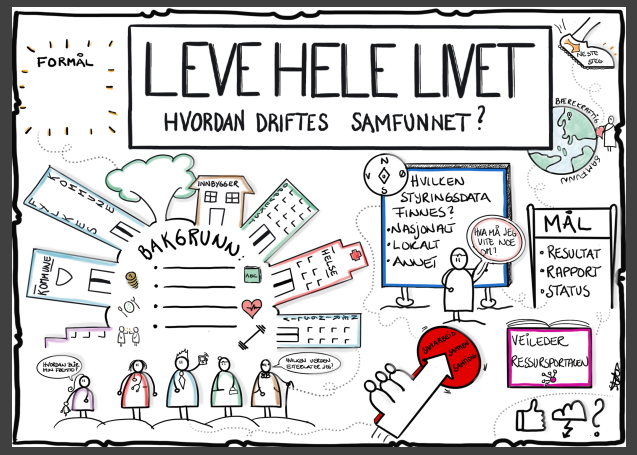

Utvikling- og kompetanseheving med mål om:

- Utvikle en felles forståelse for kunnskapsgrunnlaget bak Leve hele livet
- Hvordan bruke veilederen i spredning og implementeringsarbeidet
- Lære om og trene på å ta i bruk nyttige metoder og verktøy
    - Hva er hensiktsmessig for dere?

Ordet er ditt

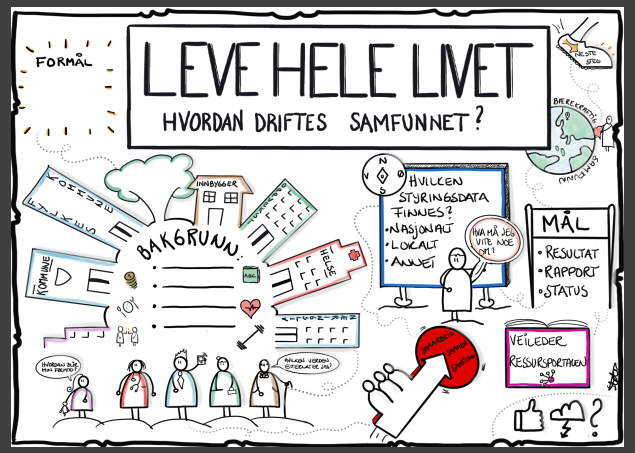

Stortingsmelding 15 *kvalitetsreformen «Leve hele livet»* (2018), skal bidra til at mennesker kan mestre livet lenger, ha trygghet for at de får god hjelp når man har behov og en mer profesjonalisert pårørenderolle.

Tjenesteytere skal kunne mobilisere sin kompetanse i tjenesteutøvelse for å sørge for helhet og sammenheng i tjenesten.

Reformen er ingen firkantet pakke som skal skrus sammen og brukes på samme måte på alle steder. «Leve hele livet» skal være en verktøykasse. En verktøykasse som inneholder redskaper og materiale som kan brukes på ulike steder. Det er innsikt og gode erfaringer fra kommunene som har fylt opp verktøykassen.

Å skape et mer aldersvennlig samfunn og finne nye og innovative løsninger knyttet til reformens hovedfokus aktivitet og fellesskap, mat og måltider, helsehjelp, sammenheng og overganger i tjenesten.

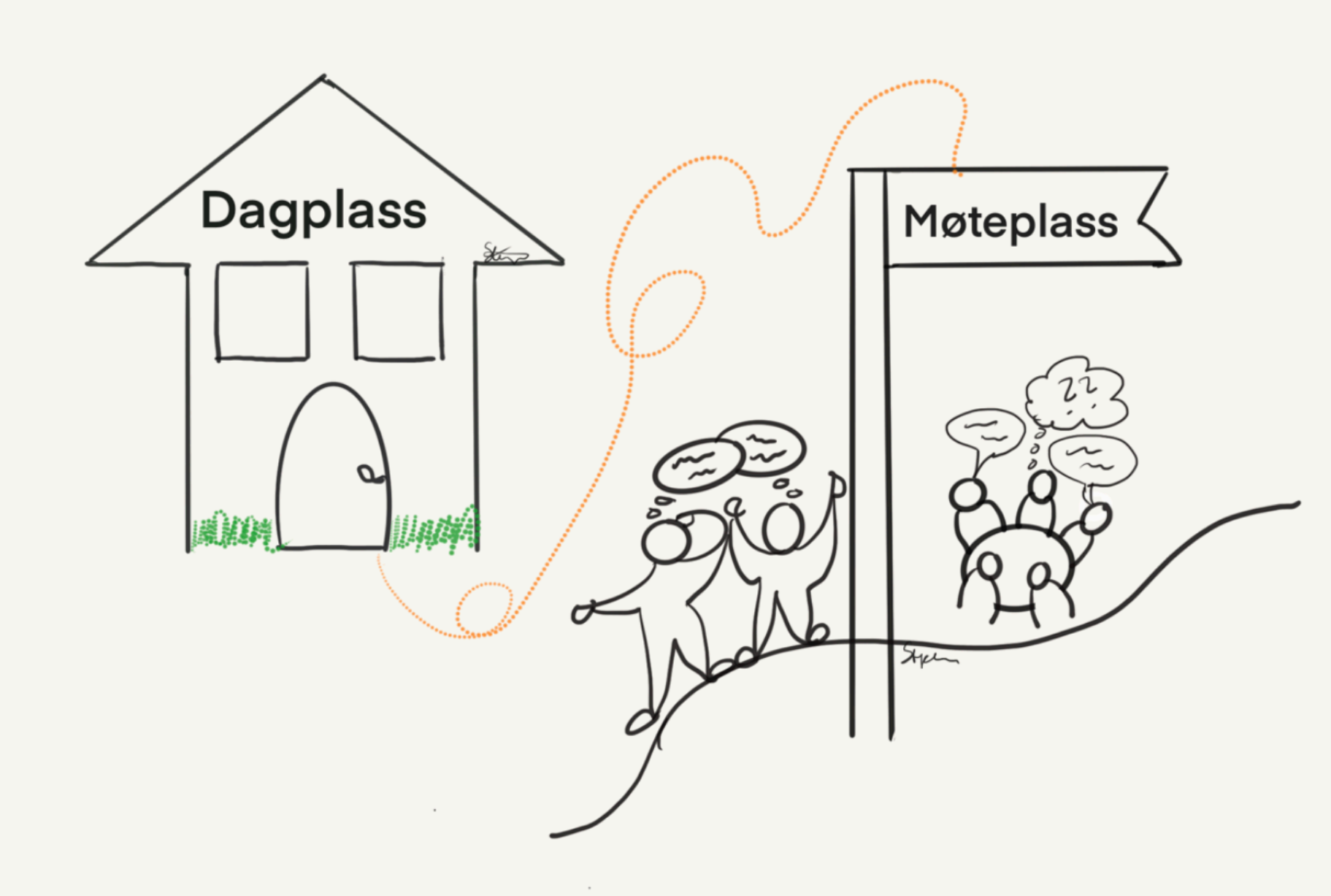
Dagplass
Møteplass

Utfordringen - Et kommune-Norge I endring

Hva skal til? Hva må vi vite noe om?

Kunnskap om hvordan mennesker endrer seg

- ✦ Hva er det som skjer med mennesker som må endre seg?
- ✦Hvilke atferd hos menneskene (innbyggerne) utfordres?

Vite hva som skal endres?

- ✦ Hvordan skaffe tilstrekkelig innsikt for å skape forståelse for hva som skal endres?

Motivasjon og empati

- ✦ Hva er det som motiverer for endring?
- ✦Hvordan arbeide med empati?

Nøkkelkriterer for endring

Utvikling i folketall per 1.1

(2018 = 100, SSB MMMM-alternativet / kommunens egen fremskriving)

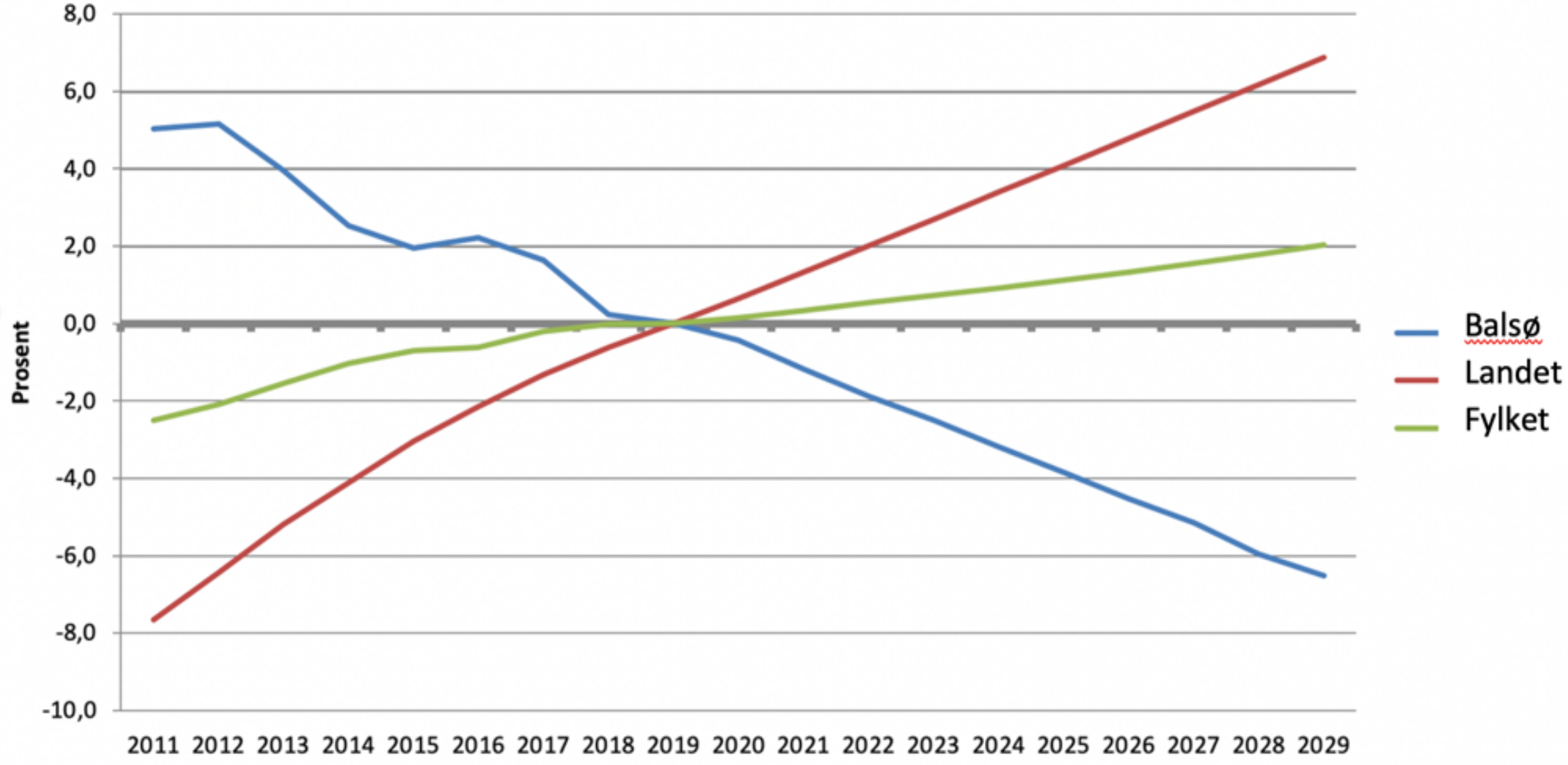

KS KONSULENT

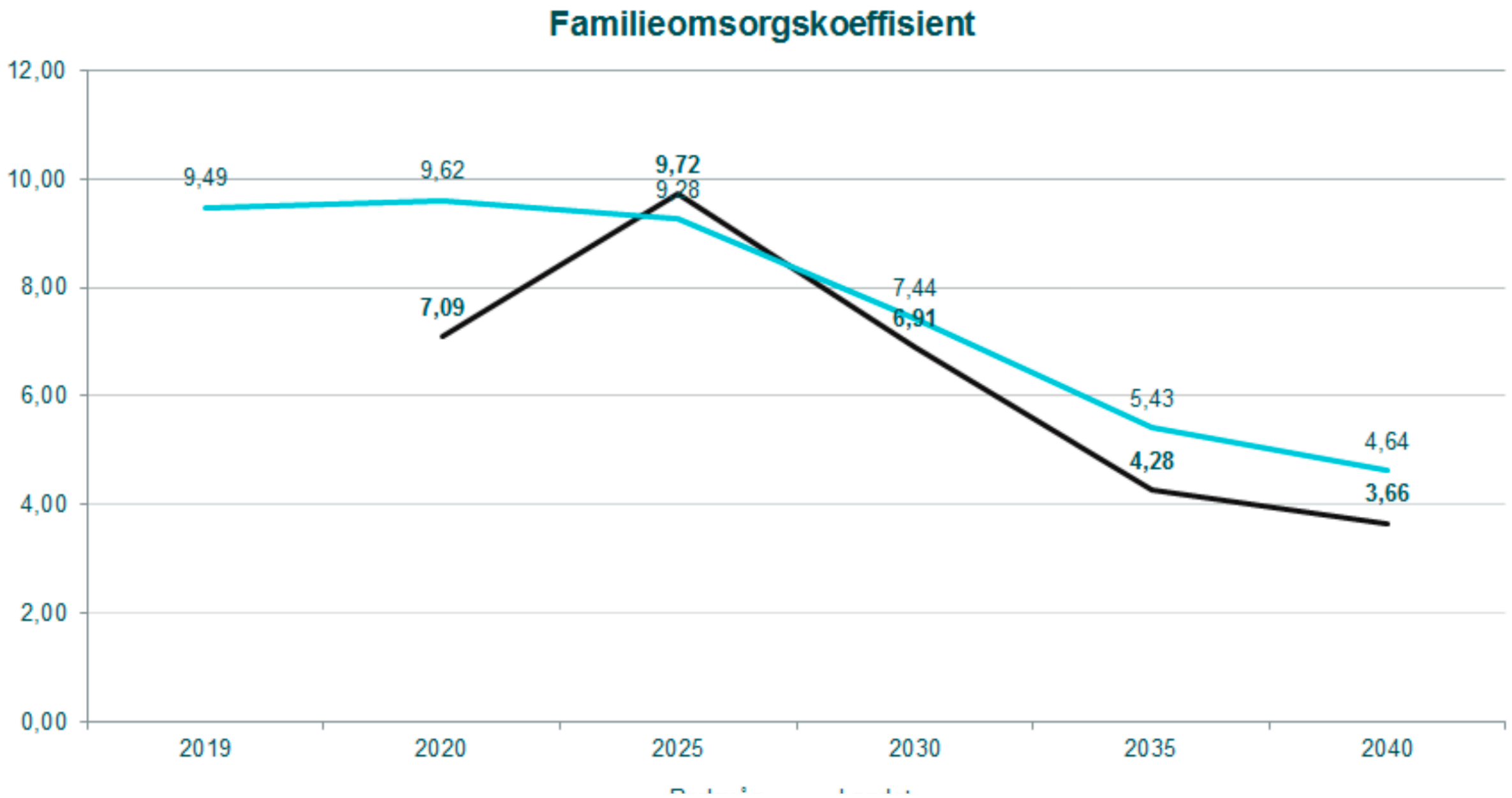
Familieomsorgskoeffisient
12,00
10,00
8,00
6,00
4,00
2,00
0,00
9,49
9,62
9,72
9,28
7,09
7,44
6,91
5,43
4,28
4,64
3,66
2019
2020
2025
2030
2035
2040

Familieomsorgskoeffisienten

- Familieomsorgskoeffisienten slår sterkt ut i Norge, men kan gi et noe forenklet bilde av utviklingen framover, fordi det er flere utviklingstrekk enn alderssammensetningen som har betydning for potensiell omsorgsyting i familien, og fordi kulturelle endringer også påvirker omsorgsyting. Noen av disse utviklingstrekkene kan dempe bekymringen som koeffisienten uttrykker når det gjelder familieomsorgen, mens andre kan gi grunn til bekymring for enkelte grupper i befolkningen.
- I Norge har familieomsorgen vist seg å være stabil i omfang de siste 20 – 30 år hvor man har fulgt utviklingen (Daatland og Solem 2000, Rønning 2009). Det kan synes som om familie og offentlig omsorg utfyller hverandre gitt vilkår for dette. Familien kan stille opp uten å måtte ta hele ansvaret og det utvikles et slags partnerskapsforhold (NOU 2011: 11).

- **En faktor som kan påvirke dette bilde i framtiden vil være geografisk nærhet mellom familie og venner som står hverandre nær i omsorgsrelasjon.** Samfunnsstrukturene preges av at mange flytter på seg. Det vil trolig bli større grad av urbanisering – folk foretrekker i større grad å bo i byer. Det er de største byene og kommunene nær disse som har den største nettoinnflyttingen i forhold til folketallet. De fleste kommunene i Nord-Norge, Vestlandet nord for Bergen og innlandet i Sør-Norge opplever nettoutflytting. (http://www.ssb.no/ssp/utg/200905/02/

Kommunal Rapport

Stadig færre barn i Bygde-Norge

PLAN OG STEDSUTVIKLING. Tre av fire av norske kommuner har færre ettåringer enn for 30 år siden. I samme periode er det blitt 3.400 flere ettåringer i Norge.

Antall ettåringer har økt i 90 kommuner og stått stille i 5. I de resterende 261 kommunene har antallet ettåringer gått ned fra 1989 til 2019.

To tredeler av økningen har skjedd i Oslo, Bærum, Asker, Lillestrøm, Ullensaker, Kristiansand, Stavanger, Sandnes, Bergen og Trondheim.

Forsker Marianne Tønnessen i SSB beskriver det norske flyttemønsteret slik:
– Unge folk flytter fra bygda. Mulighetene til utdanning er først og fremst i byene, og der er det også mange spennende jobber. Barna blir derfor født der, men etter noen år er det mange som flytter ut av byen. Da flytter de ofte til tettstedene rundt byene, sier hun.

(små)Kommunenes største utfordring

«Danse» med demografien

KS KONSULENT

På vei mot en ny kommunerolle

Kommune 1.0

Formynderkommunen

Kommunen bestemmer
«ovenfra og ned»

Public Administration (PA)
Hierarki

Kommune 2.0

Servicekommunen

Brukeren bestiller
«Kommunen bærer deg gjennom livet»

New Public Management (NPM)
Marked

Kommune 3.0

Samskapingskommunen

Vi lager løsninger sammen
«Hva kan vi få til i felleskap»

New Public Governance (NPG
Samskaping og samstyring

KS KONSULENT

Samarbeid- sammen- samtidig

KS KONSULENT

Oppgave og refleksjon

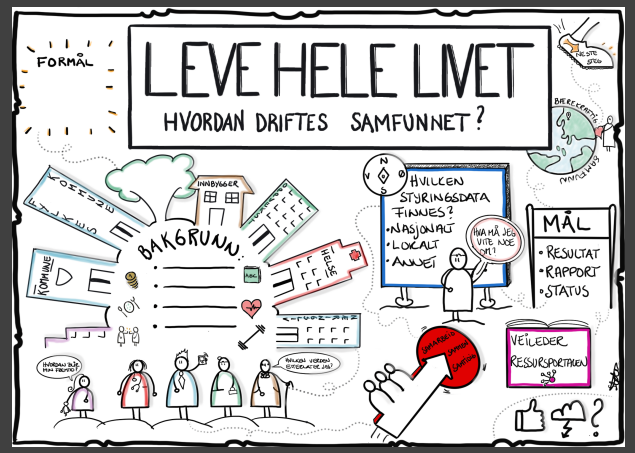

Oppgave-refleksjon, spørsmål tilknyttet kunnskapsgrunnlaget i Leve hele livet

«Har jeg god innsikt i det totale utfordringsbildet?»

«Hva trenger jeg mer innsikt i?- hvor kan jeg søke etter dette?»

«Hvordan vil jeg presentere dette videre?»

Veiledningshefte

Et hjelpemiddel for planlegging av lokalt arbeid med reformen

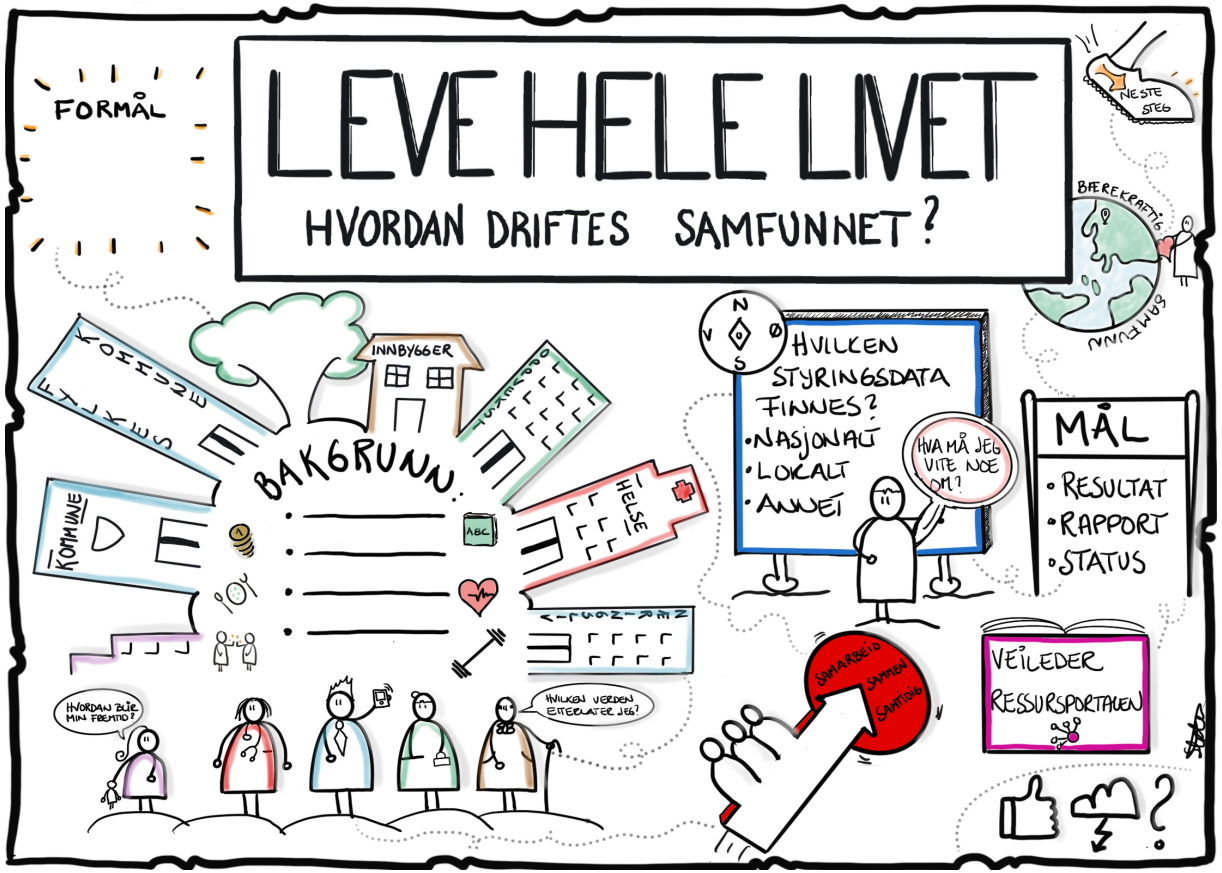

KS KONSULENT

https://www.helsedirektoratet.no/search?searchquery=leve%20hele%20livet

Leve hele livet
- en kvalitetsreform for eldre

Innhold

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Meld. St. 15
(2017–2018)
Melding til Stortinget

Leve hele livet
En kvalitetsreform for eldre

Tema

- Introduksjon
- Bakgrunn
- Utfordringsbildet
- Mobilisering
- Innovasjon og nytenkning
- Samskaping
- Helsedirektoratets modell
- Kommunal planlegging
- Næringsliv- sølvøkonomien
- Sivilsamfunn- frivillighet
- Fra ord til handling- anbefalinger
- Gode spørsmål for å komme i gang
- Trinnene på veien
- Prosessverktøy
- Anbefalte lenker
- Andre nyttige lenker
- Tidslinje for gjennomføring av fase to

Om veilederen

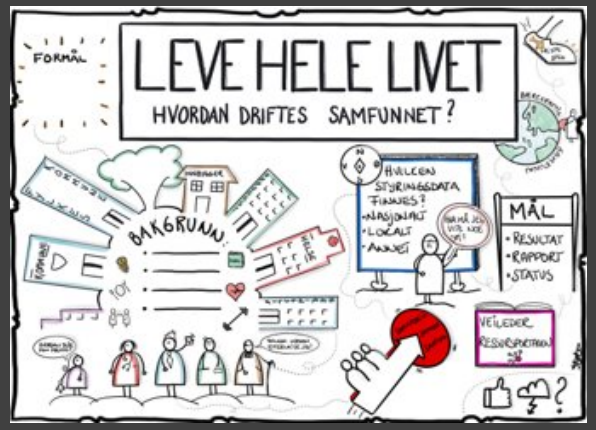

Introduksjon

Denne veilederen retter fokus på hvordan kommuner kan mobilisere ressurser og være en pådriver i prosessarbeidet med reformen *Leve hele livet.* Meldingen har fokus på at eldre skal få bedre hjelp og støtte til å mestre livet. I *Leve hele livet* foreslås løsninger til hvordan samfunnet kan imøtekomme utfordringsbildet med en økende andel eldre og hjelpetrengende befolkning og hvor ressursene er knappere.

I veilederen presenteres en modell for planlegging og gjennomføring av endringsarbeidet. Modellen har hentet inspirasjon fra tjenestedesign som illustreres og beskrives i faser med tips og råd som kan være hensiktsmessig å følge.
Veilederen presenterer videre visuelt støttemateriell som kan benyttes i prosessen. Sist i dokumentet ligger en tidslinje for gjennomføring av *Leve hele livet* med fokus på fase to.

Utfordringsbildet

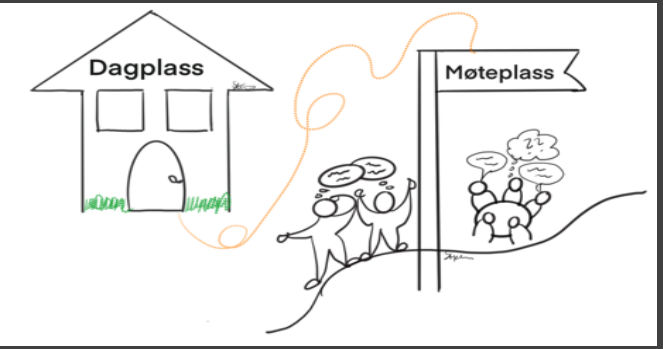

Utfordringsbildet

Leve hele livet er en stortingsmelding som har et stort nedslagsfelt i en kommune og i et lokalsamfunn. Meldingen tydeliggjøres med et utfordringsbilde og et behov for endring og utvikling som er sammensatt.

For å imøtekomme utfordringsbildet kreves det mobilisering av alle samfunnets ressurser, statlige og kommunale aktører, frivillige lag og organisasjoner og næringsliv. Samfunnsressursene må dra i samme retning slik at hvert enkelt lokalsamfunn evner å bidra til gode liv for sine innbyggere – *fra omsorgsboliger til aldersvennlige samfunn, fra dagplasser til møteplasser, fra ernæring til sosiale fellesskap.*

Arbeidet med *Leve hele livet* kan betegnes som samskaping, der flere aktører i samfunnet går sammen om å utvikle felles løsninger til både kommunens og samfunnets utfordringer.

SATSINGSOMRÅDENE TIL REFORMEN:

1. Aldersvennlig samfunn
2. Aktivitet og fellesskap
3. Mat og måltid
4. Helsehjelp
5. Sammenheng I tjenesten

Det demografiske utfordringsbildet peker i retning av at omsorgstjenestene ikke kan klare satsningen alene, man må se utover eget tjenesteområde og mobilisere samfunnet.

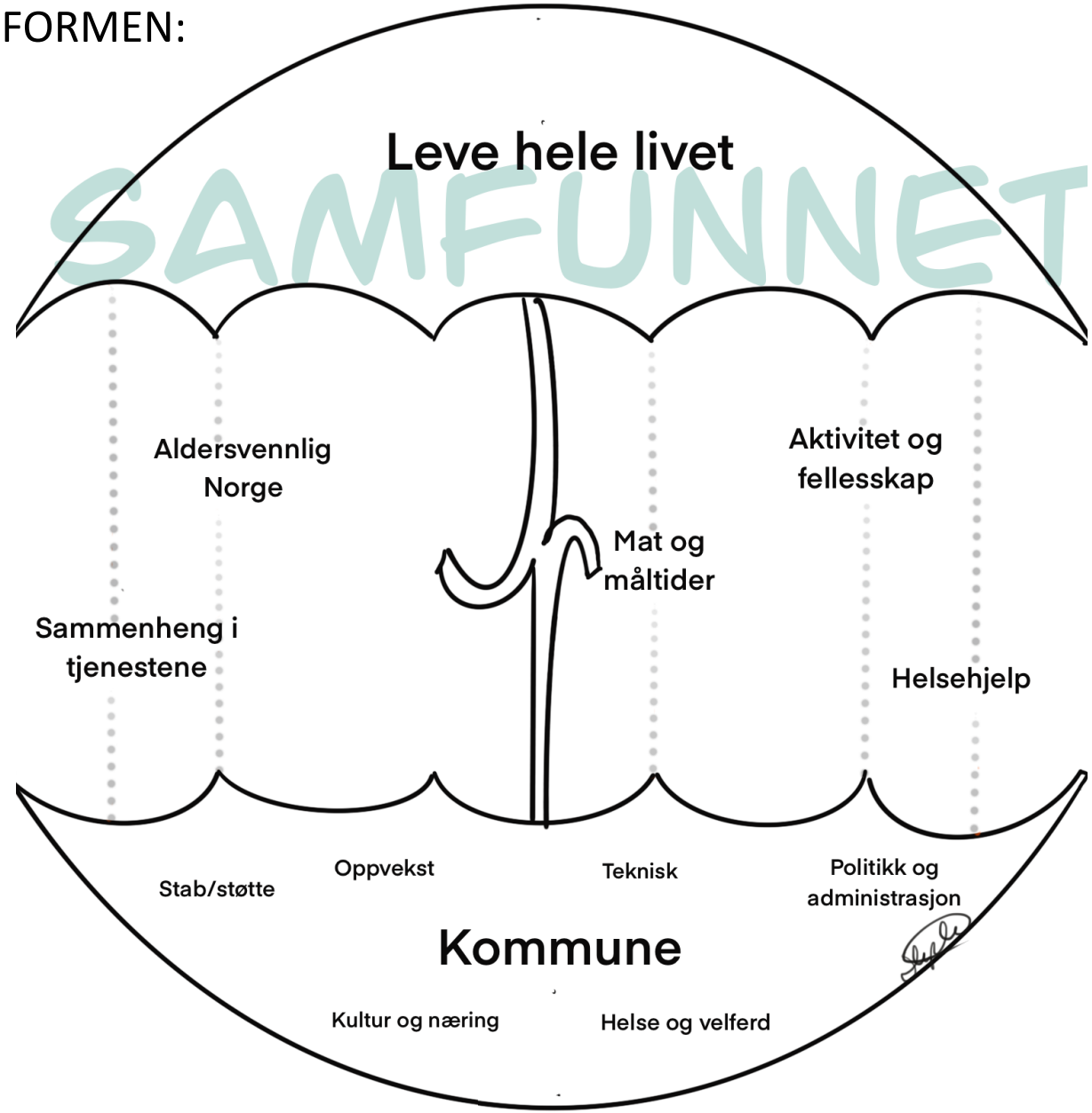

KS KONSULENT

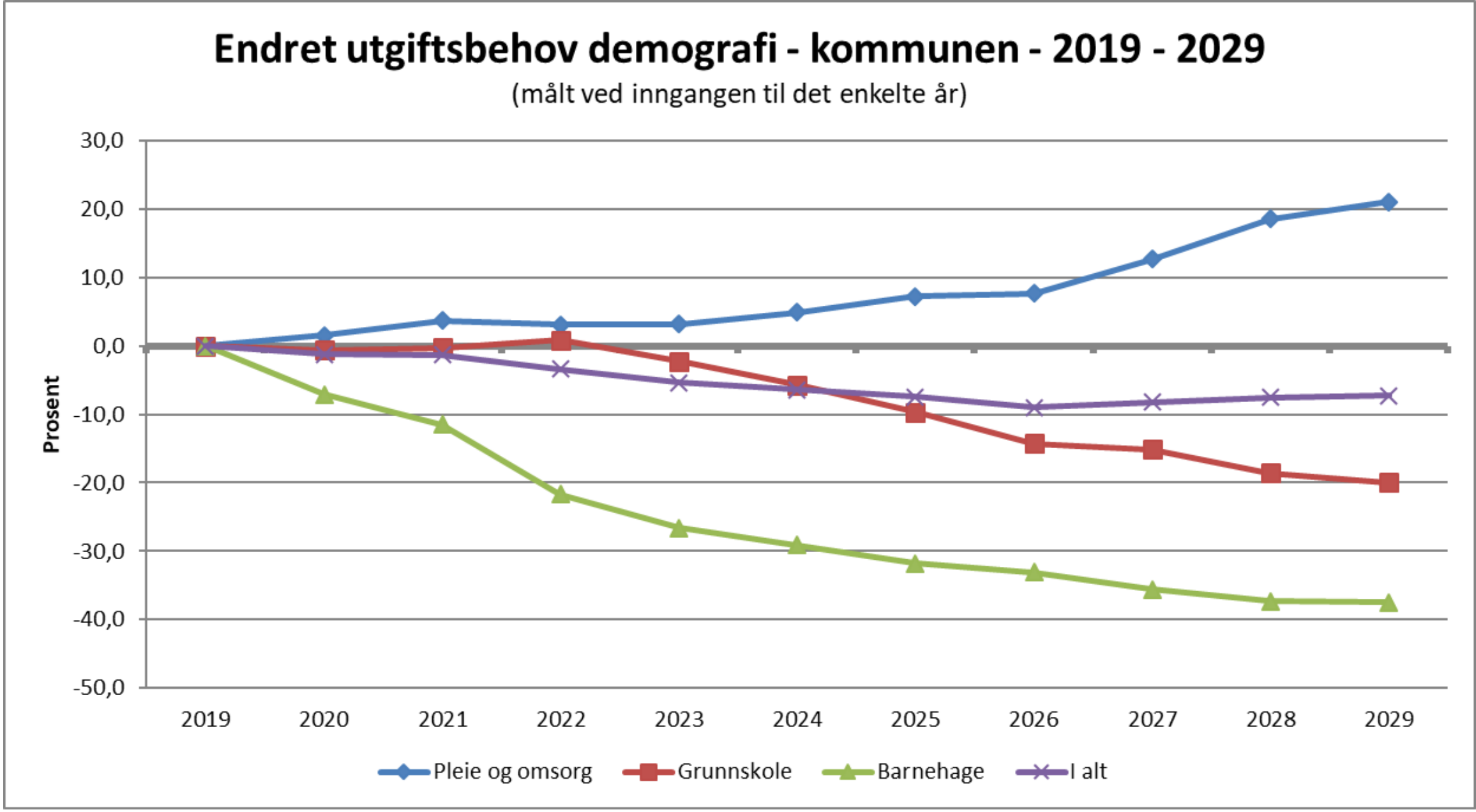
Endret utgiftsbehov demografi - kommunen - 2019 - 2029
(målt ved inngangen til det enkelte år)
Prosent
30,0
20,0
10,0
0,0
-10,0
-20,0
-30,0
-40,0
-50,0
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
Pleie og omsorg
Grunnskole
Barnehage
I alt

Hvilken endring står vi overfor?

- Nedbygging

- Oppbygging

-------eller ombygging

Rudi Kirkhaug

KS KONSULENT

Mobilisering

Mobilisering

I fremtidens kommuner vil ledelsen utfordres, og det vil kreve et politisk og administrativt perspektivskifte.

Fra:
et innadvendt, oppgaverettet ressursutnyttelses-perspektiv

Til: et utadvendt, formålsrettet, ressursmobiliserings-perspektiv

Eva Sørensen 2020

Lokale løsninger og behov

Selv om utfordringsbildet er gjennkjennbart for de fleste kommuner og lokalsamfunn, er det nødvendig at det utarbeides løsninger som samsvarer med lokale behov.
Løsningene må videre ses i et helhetsperspektiv og være synlige i strategiske planer. Dette krever godt samarbeid på tvers av sektorer og nivåer, og sivilsamfunnet.

Samskaping

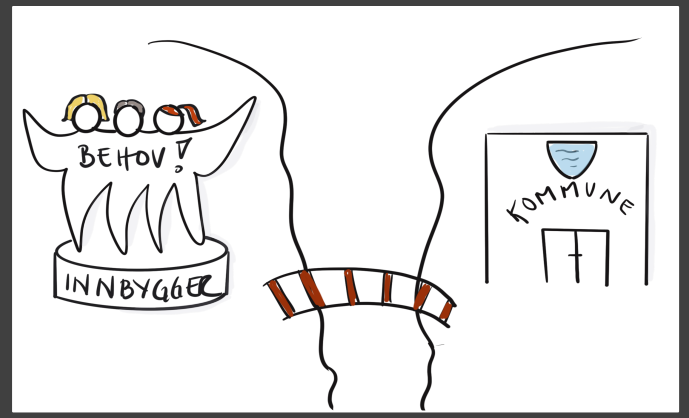

Gode spørsmål i mobilisering av ressurser

1. Hva kan vi oppnå sammen?
2. Hvem kan hjelpe til ?
3. Hvordan kan alle aktørernes ressurser mobiliseres for å skape robust innovasjon?
4. Hvordan kan vi arbeide for å skape noe nytt sammen?
5. Skjer det noe andre steder i kommunen, som kan understøttes?
6. Hvilke allianser må inngås hvis det skal skje forandring?

Eva Sørensen 2020

Å kartlegge, analysere og planlegge i en kompleksitet

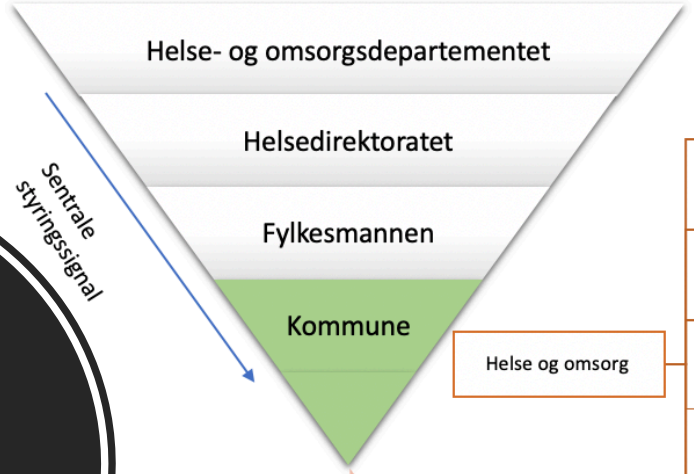

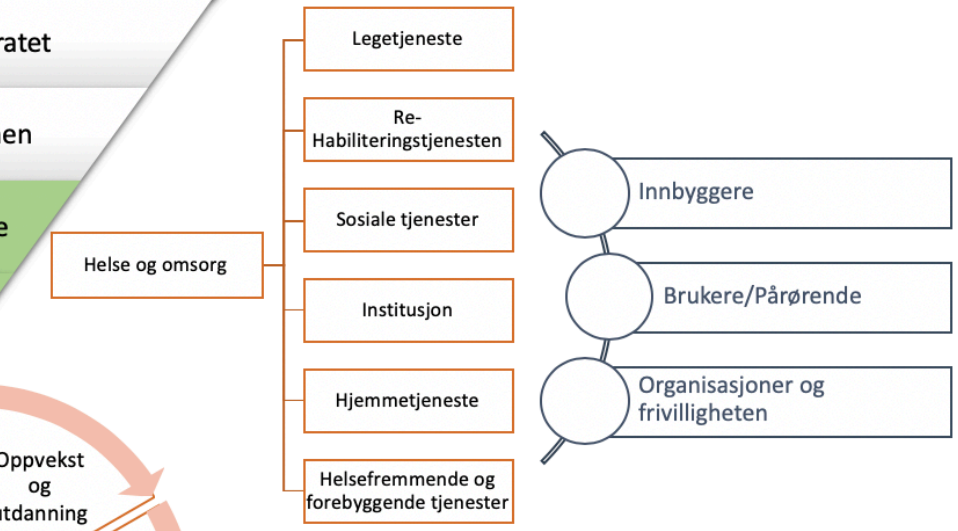

Leve hele livet
- en kvalitetsreform for eldre

SAMARBEIDSAKTØRER

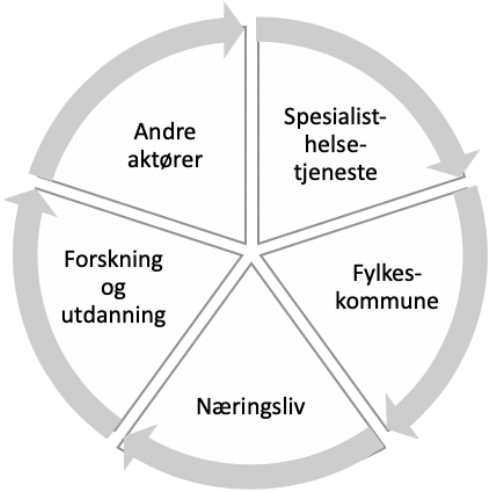

Å kartlegge, analysere og planlegge i en kompleksitet

Avhenger av mange aktørers deltakelse, mellom sektorer og nivåer og mellom offentlig og privat virksomhet

Leve hele livet
- en kvalitetsreform for eldre

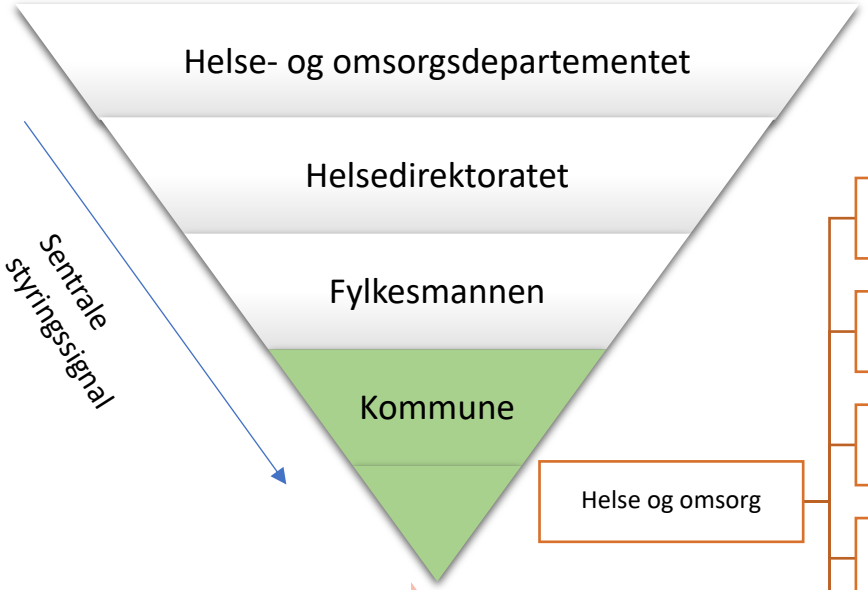

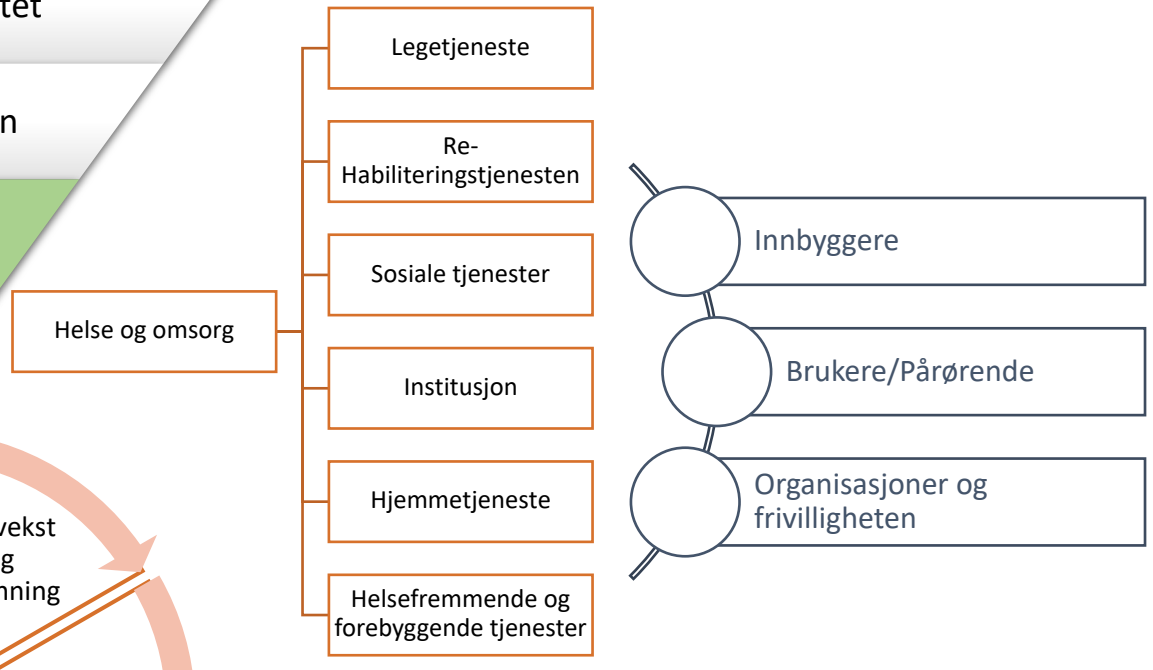

SAMARBEIDSAKTØRER

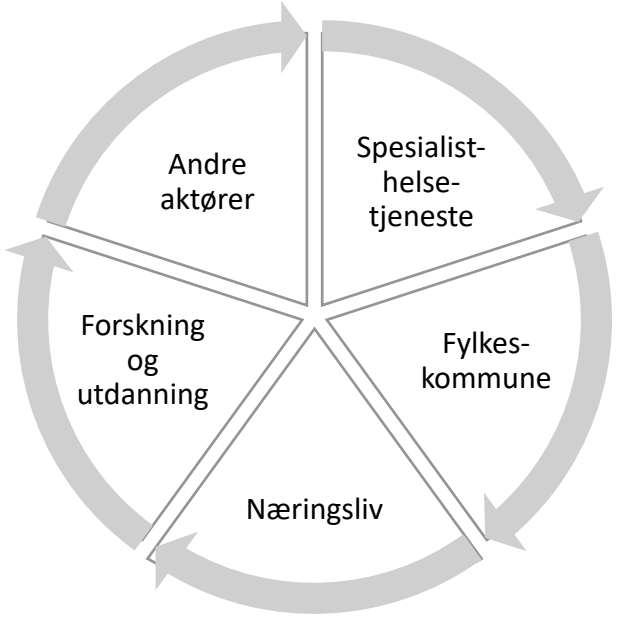

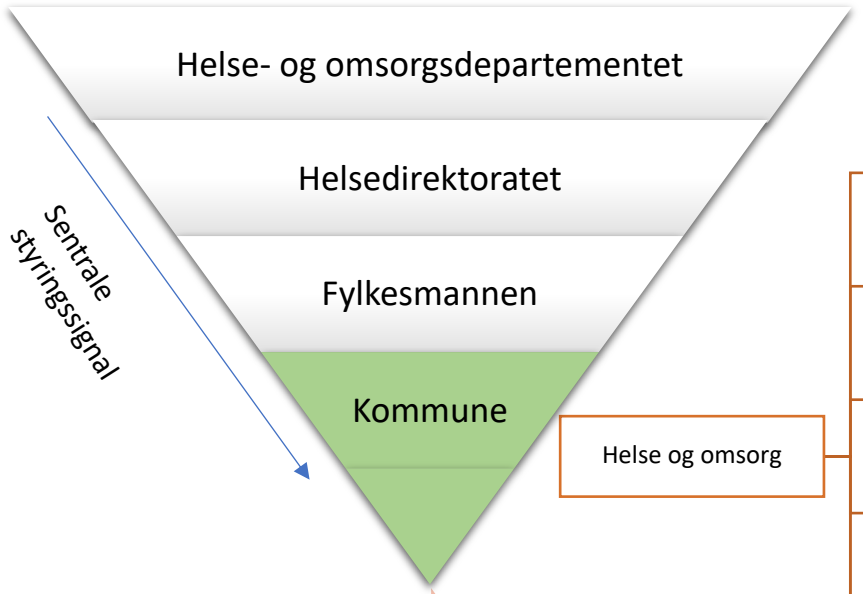

Tverrsnitt av kommunens tjenester som blir berørt

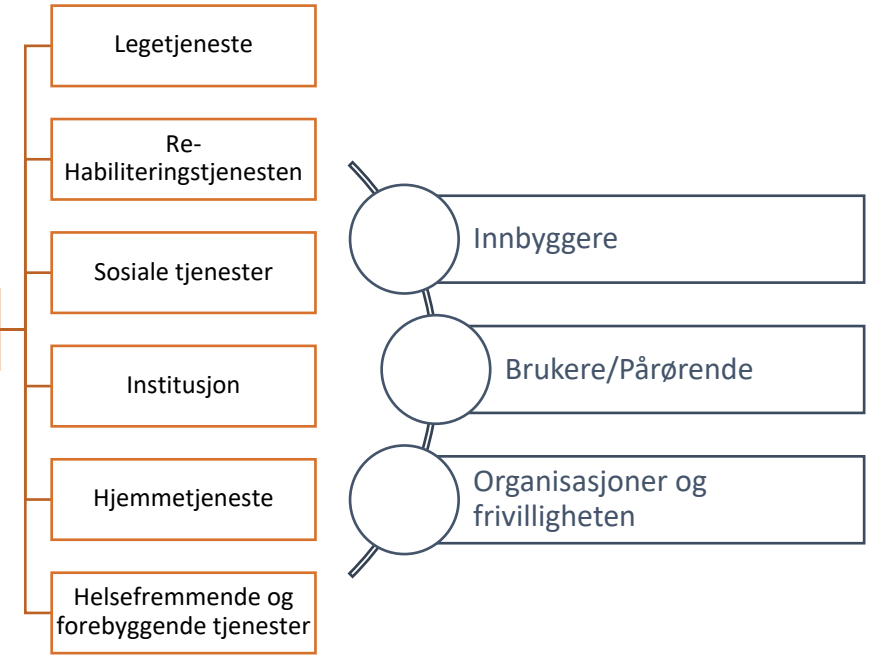

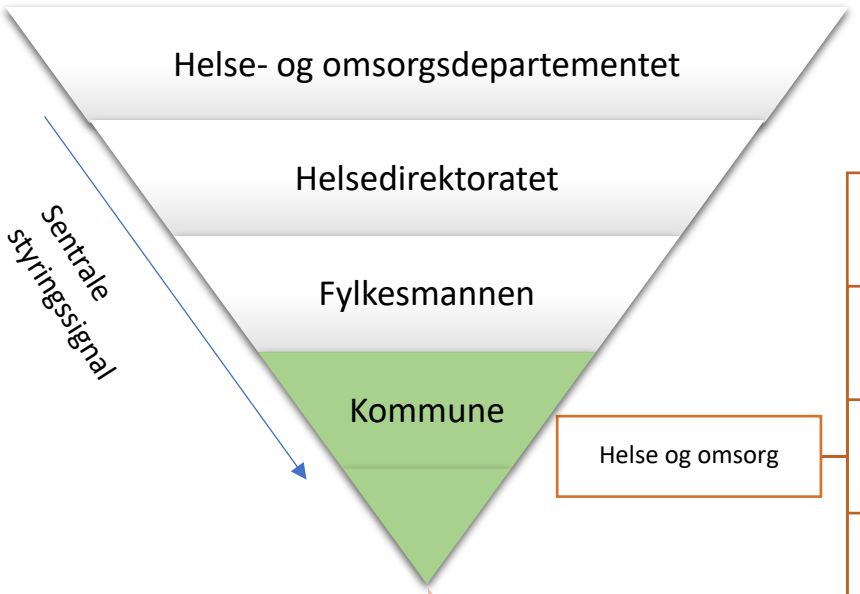

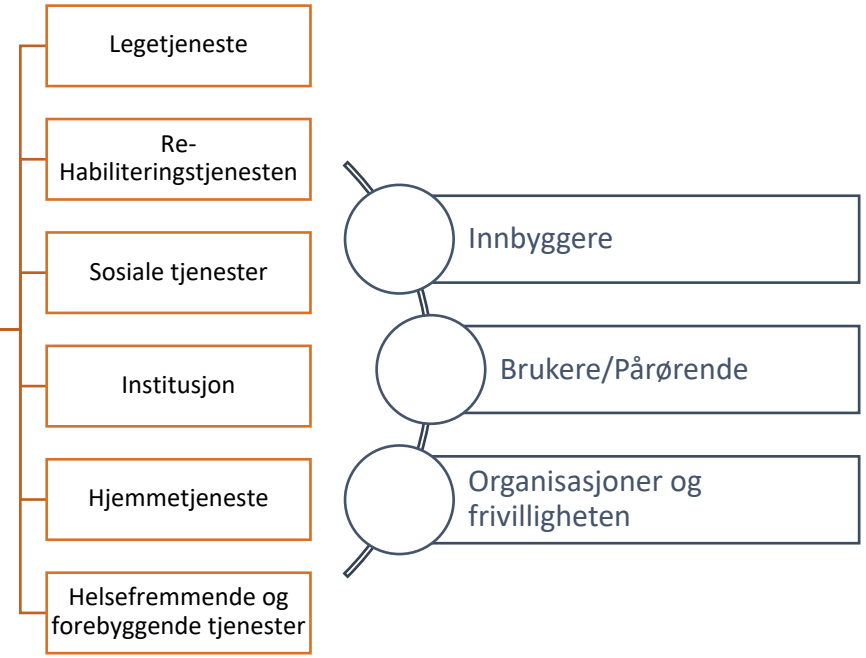

Omsorgstjenestene med omgivelser som vi ikke kan greie oss uten

SAMARBEIDSAKTØRER

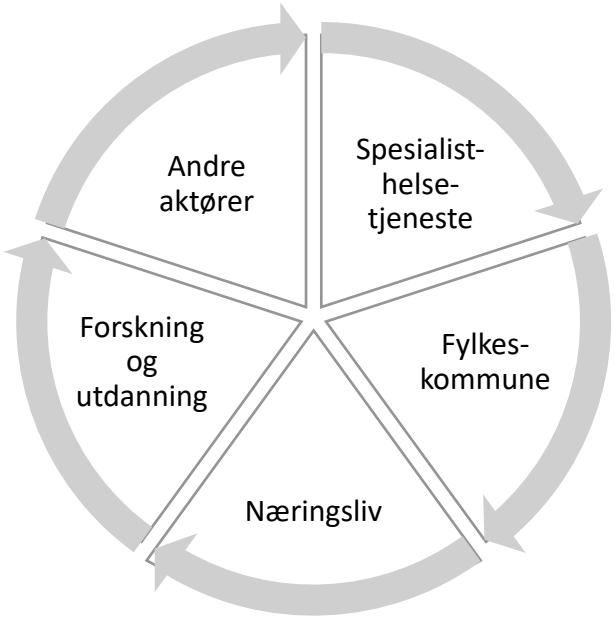

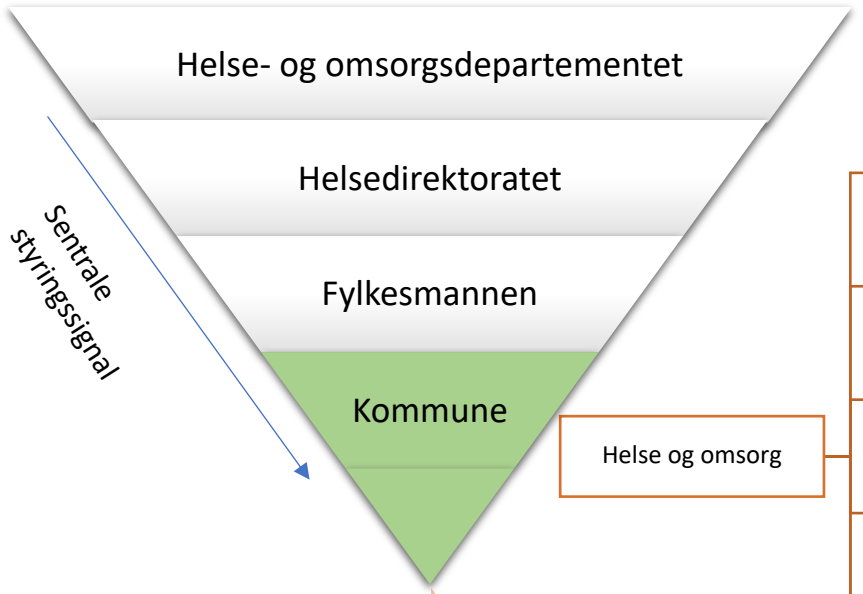

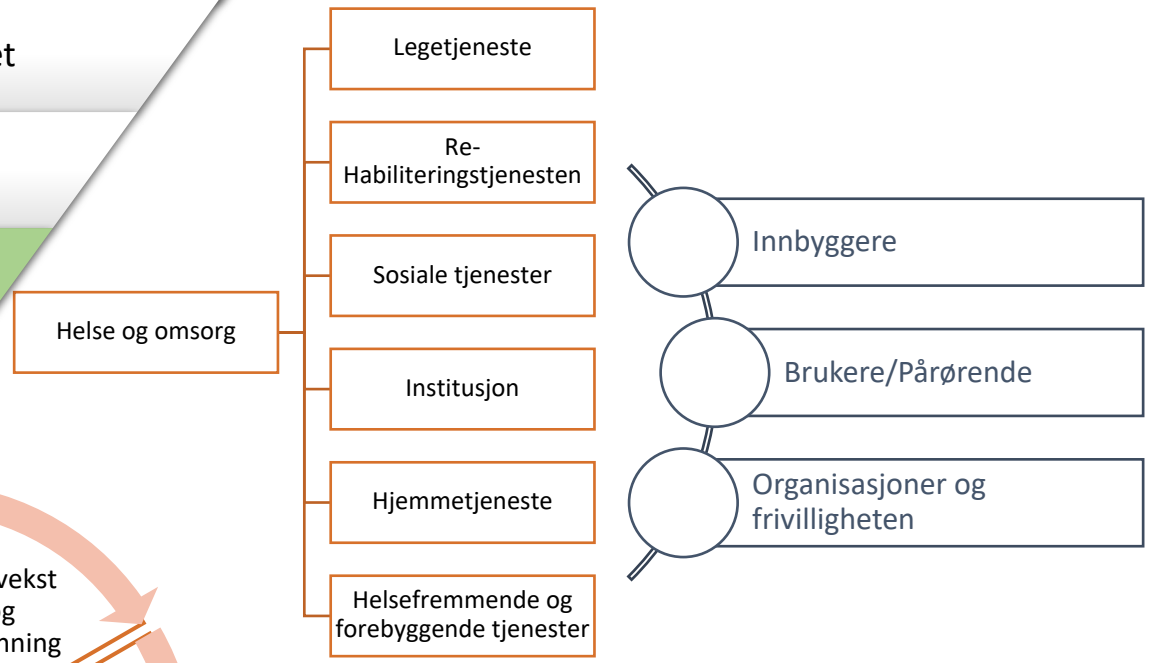

Andre aktører som har en rolle som samarbeidsaktører ut fra behovet til den enkelte

Kommunal planlegging

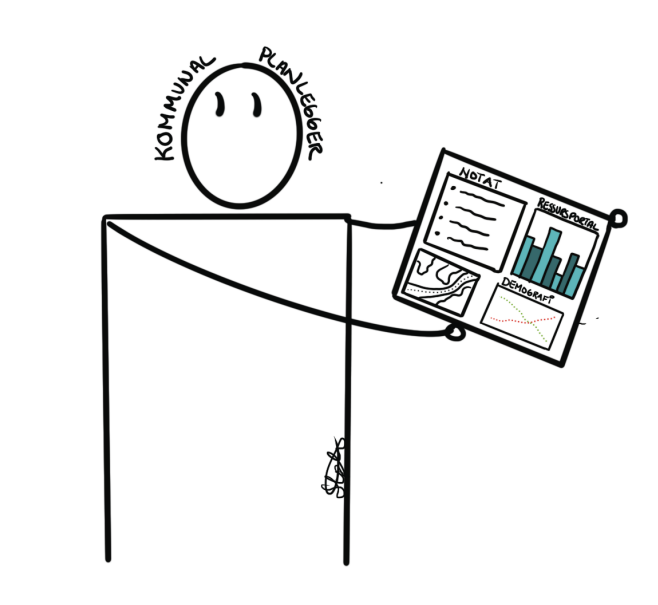

Stortingsmeldingen *Leve hele livet* bør kobles mot kommuneplanens samfunnsdel og økonomi- og handlingsplan. Tilhørende målrapportering må tydeliggjøres. Intensjonen bak meldingen vil bli forsterket ved å bli samordnet med andre lokale mål og satsninger.

Intensjon med *Leve hele livet* utfordrer alle kommunens tjenester og vil mer eller mindre forutsette bidrag fra alle tjenesteområdene, og samfunnet for øvrig.

Tidlig involvering av kommunens sentrale planleggingskompetanse kan bli avgjørende for at kommunen lykkes med satsningen.

I veilederen løftes det frem eksplisitt næringsliv og frivillighet da dette er to krevende, men sentrale aktører.

«Kommunal planlegging blir et sentralt virkemiddel i arbeidet, og det skal derfor legges til rette med veiledere og verktøy for kommunal samfunnsplanlegging.

«Kommunal planlegging blir et sentralt virkemiddel i arbeidet, og det skal derfor legges til rette med veiledere og verktøy for kommunal samfunnsplanlegging.

Næringsliv og «Sølvøkonomien»

«The Silver Economy» blir definert som de økonomiske mulighetene som oppstår ved offentlig og privat forbruk som er relatert til aldringen av befolkningen og de spesifikke behovene til personer over 50 år.

(Growing the European Silver Economy, 2015)

Det å mobilisere næringslivet inn i denne forståelsen vil kunne forsterke bidraget fra næringslivet til å legge bedre til rette for regionens aldrende marked ved å spørre:

- Hvilke tjenester og produkter er det (særlig) friske, eldre og bemidlede kvinner og menn ønsker seg?
- Mange regioner i Europa, som i Sverige, Finland og Frankrike, er kommet mye lengre enn Norge på dette feltet.
- «sølvøkonomien» kan på den måten jobbe frem gode eksempler på tiltak som kan bidra til bedre politikkutforming rettet mot de eldre som *ressurs* og *marked*.

«*Utover sentrale aktører vil også næringslivet påvirkes av endringene i samfunnet og være en viktig aktør i utviklingen av et aldersvennlig samfunn*»

Sivilsamfunn og frivillighet

Alle områder i samfunnet berøres av en aldrende befolkning og det vil fremover være viktig å utløse ubenyttede ressurser som finnes i lokalsamfunnet. Frivillig sektor vil være en aktør som må anerkjennes, benyttes og involveres i arbeidet.

Offentlige aktører bør derfor rette større oppmerksomhet på å utvikle tettere samarbeid til frivillig sektor. Det bør *«bygges broer»* på flere områder for å mobilisere felles ressursinnsats:

-Utarbeidelse av lokal frivillighetspolitikk med tydelig mandat og konkrete satsningsområder
-Forankring og synliggjøring av mandat i strategiske planer og delplaner
-Drive aktiv involvering av innbyggerne, anerkjenne deres kompetanse og rette fokus på varige løsninger

NIBR: 2019:11

«Frivillig sektor har en viktig rolle som aktør og pådriver i et lokalsamfunn. Innsats som skjer i regi av frivillig sektor både forsterker og supplerer bidrag til aktiviteter som drives i næringsliv- og i kommunale tjenester»

Helsedirektoratet

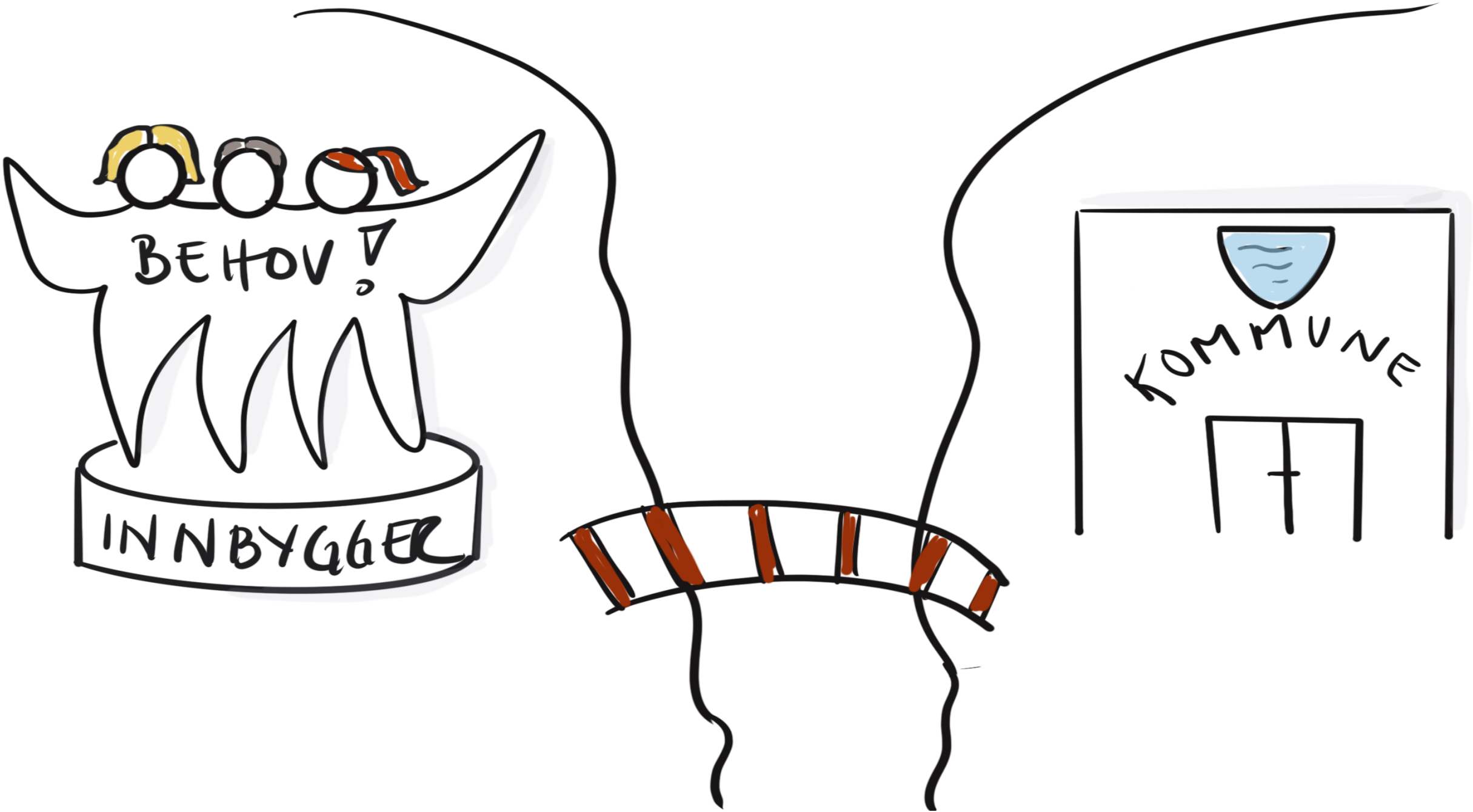
BEHOV!
INNBYGGER
KOMMUNE

Eksempler

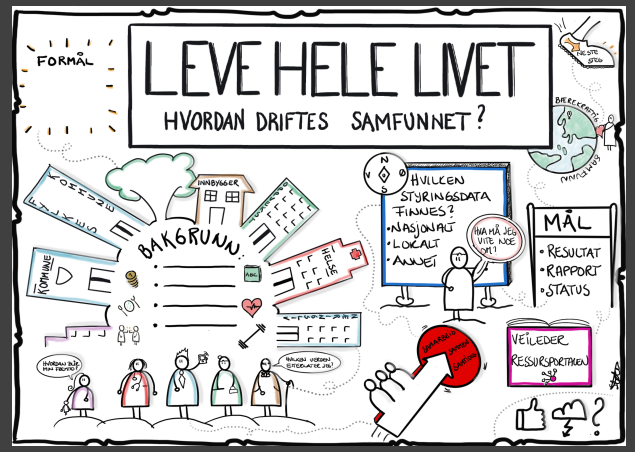
FORMÅL
LEVE HELE LIVET
HVORDAN DRIFTES SAMFUNNET?
INNBYGGER
BAKGRUNN
KOMMUNE
HELSE
HVILKEN STYRINGSDATA FINNES?
• NASJONALT
• LOKALT
• ANNET
HVA MÅ JEG VITE NOE OM!
MÅL
• RESULTAT
• RAPPORT
• STATUS
VEILEDER RESSURSPERSONEN

Metode

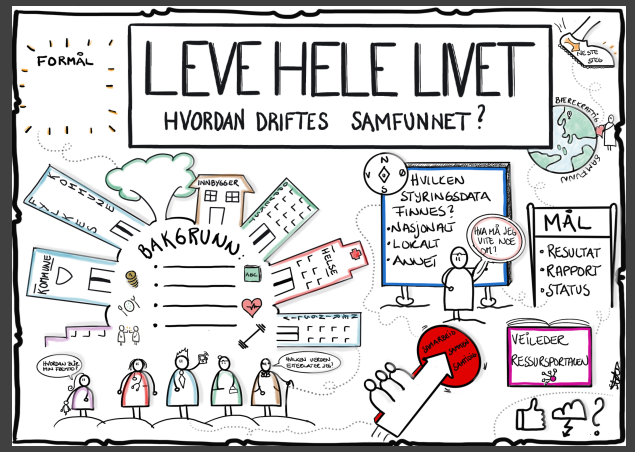

Kombinasjon mellom fysisk og digitale seminarer

- Presentasjon og refleksjon over kunnskapsgrunnlag
- Deling av refleksjoner og erfaringer med kollegaer
- Trening i bruk av verktøy og metoder som introduseres i samlingene

Vefsn og naboene

KS KONSULENT

Forankring

Forankring av kommunenes team -arbeid basert på kommunens kjerneverdier, verdisyn, planarbeid.

Hvilke strukturer er nødvendig for å støtte prosessen?

Pådriver/ initiativtaker Regionalt kompetansekontor Vefsn

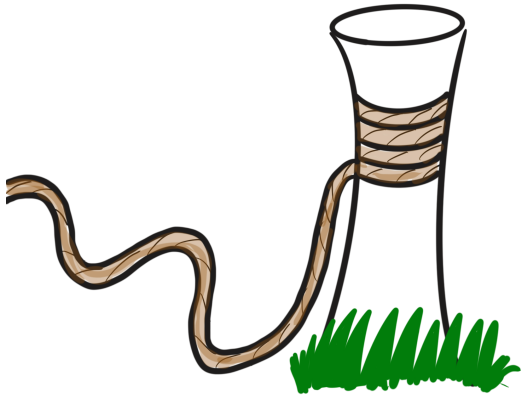

1. Felles sekvens for strategisk ledelse i kommunene (administrativ forankring)
2. Presentasjon/ orientering i kommunestyrene (politisk forankring)
3. Veiledning av ressurspersoner i kommunen-
   - bruk av dialogverktøy
4. Innbyggerdialog
5. Bistand underveis
   - Deling på tvers av kommuner og fagområder

USHT-ene i Viken

KS KONSULENT

Aktivitetsplan USHT - Viken

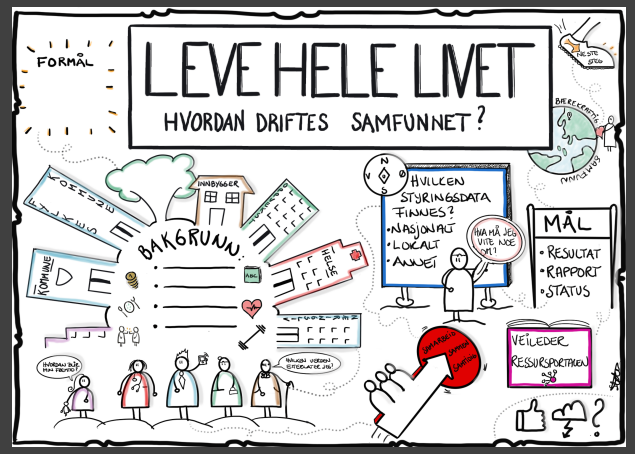

Dato/kl.	Hva	Format
18.Aug Kl. 10-12	Samling 1- Oppstartseminar Info om prosessen. Kompetansegrunnlag og veilederen	Digital i Teams
19. Og 21. aug	1.-2 økter med sentervis veiledning à 1,5 t	Tlf/Skype / Teams
28. Aug Kl. 09-15	Samling 2- Metoder og verktøy	Digital i Teams
2. Eller 3. sept	Mellomarbeid 1-2 økter med sentervis veiledning à 1,5 t	Tlf/Skype / Teams
16.Sept Kl. 10-14	Samling 3-Digitale verktøy og prosessledelse	Fysisk/digitalt?

Fokus på:

Pådriverrollen

gjennom

Trygghet, trening og fokus

KS KONSULENT

Middels stor kommune i Innlandet

En annen inngang

Strategisk planarbeid i Helse- og omsorg med fokus på aktivitet.....

KS KONSULENT

Et spennende eksempel- helhet.....

Sollund 21

KS KONSULENT

Helhet

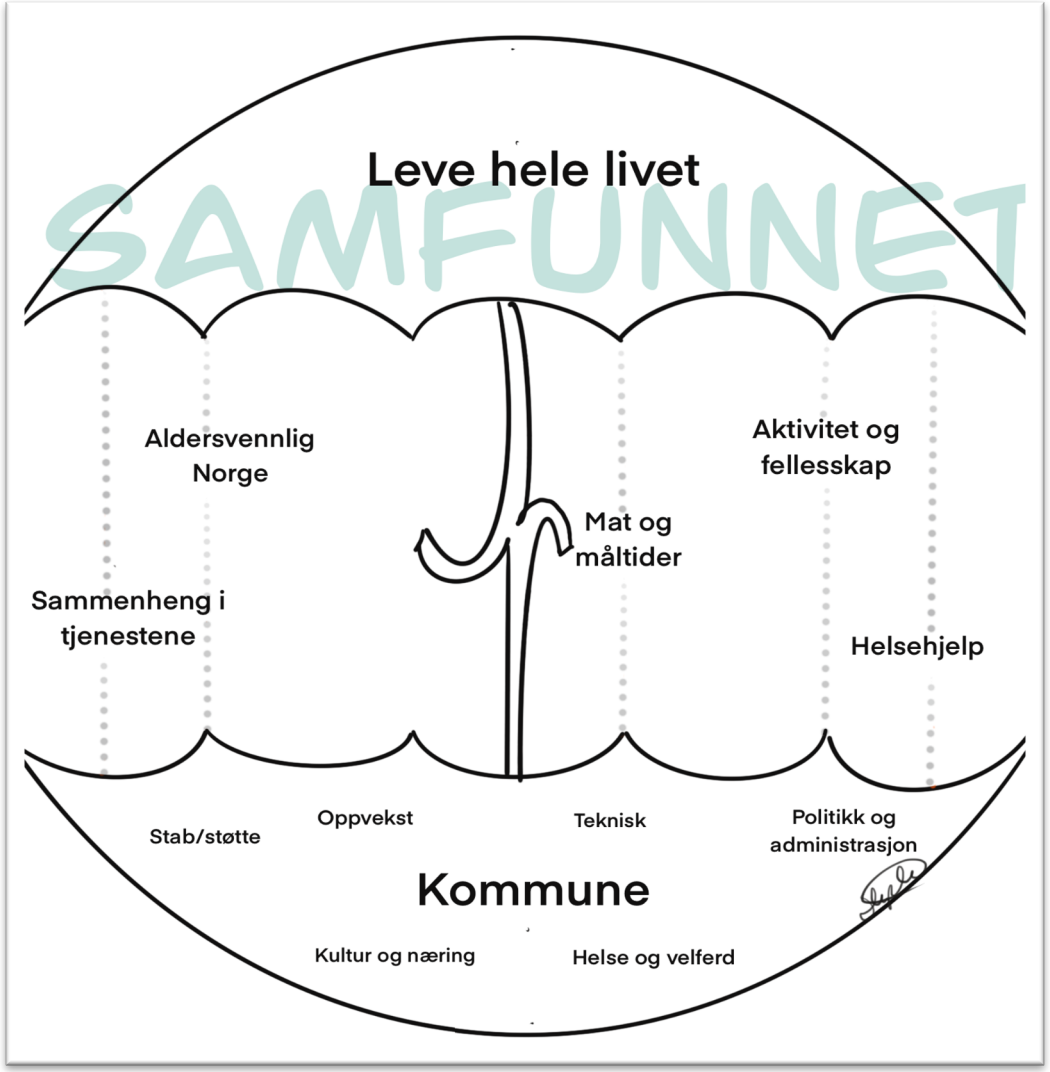

Sammenheng

Konkrete tiltak for å bedre utdanningssystemet. Kunnskapsgrunnlaget for meldingen viser at praksis ikke er tråd med regelverket alle steder. Vi er helt avhengige av at kommuner og fylkes-kommuner arbeider målbevisst for inkludering og tidlig innsats, og at de innfrir kravene som ligger i regelverket.

- Kvalitet
- Kultur
- Kunnskap
- Kompetanse
- Kapasitet

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Meld. St. 6

(2019–2020)

Melding til Stortinget

Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO

Reformen Leve hele livet skal bidra til at eldre kan mestre livet lenger, ha trygghet for at de får god hjelp når de har behov for det, at pårørende kan bidra uten at de blir utslitt og at ansatte kan bruke sin kompetanse i tjenestene.

- finne nye og innovative løsninger på de kvalitative utfordringene
- aktivitet og fellesskap,
- mat og måltider,
- helsehjelp,
- sammenheng og overganger i tjenestene.

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Meld. St. 15

(2017–2018)

Melding til Stortinget

Leve hele livet

En kvalitetsreform for eldre

Oppvekstsektor

- Det er for store kvalitetsforskjeller, mellom skoler – klasserom – kommuner. Det samme gjelder barnehager
- Mange får hjelp for sent og møtes med for lave forventninger.
- Ca 50 % av undervisningen blir gjennomført av ufaglærte assistenter.
- Det blir for dårlig sammenheng med den ordinære undervisningen, og det oppstår også kunnskapshull
- Samarbeidet mellom de ulike hjelpetjenestene fungerer heller ikke alltid som det bør, tilbudene ikke ses i sammenheng

Helsetjenestene

- For store variasjoner i kvalitet, mellom enheter – tjenestested – kommuner.
- Tiltak iverksettes for seint, mer behandling enn forebygging
- Høy bruk av ufaglærte assistenter
- Høy turnover i kvalifisert personell, kompetanseskyving
- Sammenheng mellom tjenester internt og eksternt er for sårbar
- Samarbeid mellom de ulike tjenestene er ikke tilfredsstillende, fragmentert sammenheng. Silotenkning.

Takk for meg

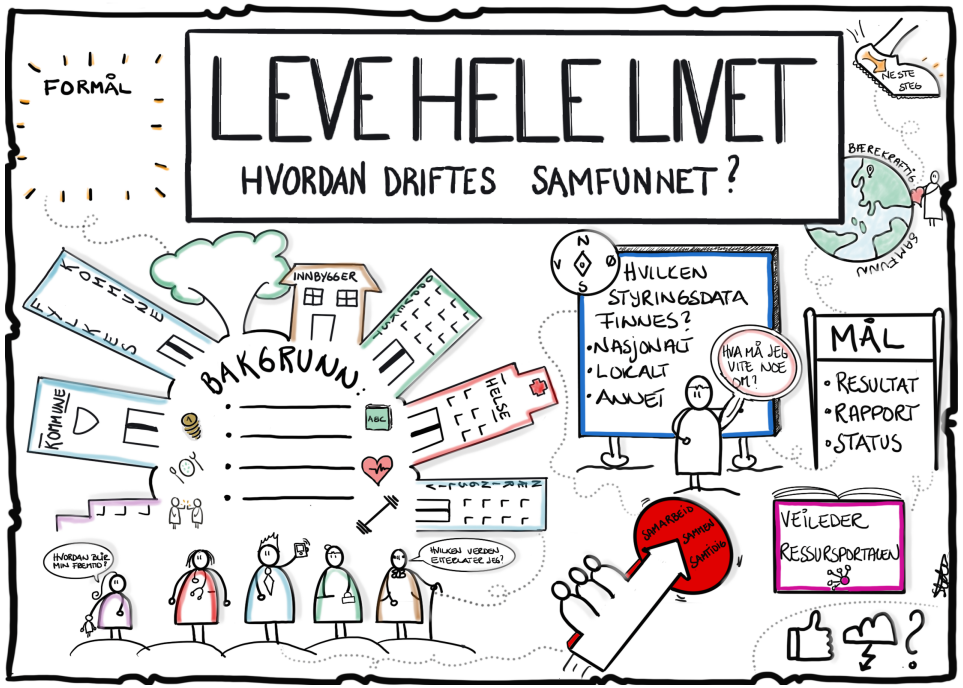

KS KONSULENT